

ISTORIJA RAZVOJA MUZEJA

DEFINISANJE POJMA „MUZEJ“

Da bismo pratili prošlost (ili istorijat) nečega moramo šta je tačno to čime se bavimo.

Dakle, u ovom slučaju, šta je definicija muzeja?

Muzejska definicija neprekidno se menja. U toku je poslednja promena muzejske definicije oko koje postoje velika neslaganja.

Ivo Marojević (1992) se oslanja na definiciju Pitera van Menša (1992) da je „Muzej stalna ustanova koja čuva zbirke predmeta-dokumenata i generiše (stvara) znanje o njima

DEFINISANJE POJMA „MUZEJ“

Ukoliko bismo, pak konsultovali najnoviji predlog definicije muzeja po ICOMU, istorijat bi izgledao sasvim drugačije. Novi predlog glasi:

„Muzeji su demokratizujući, inkluzivni i višeglasni prostori kritičkog dijaloga o prošlostima i budućnostima. Prepoznajući i baveći se konfliktima i izazovima današnjice, oni se odgovorno staraju o artefaktima i primercima značajnim za društvo, čuvaju raznolika pamćenja za buduće generacije i garantuju jednaka prava i jednak pristup nasleđu za sve ljude.

Muzeji ne ostvaruju profit. Oni su učesnički i otvoreni i rade u aktivnom partnerstvu sa raznolikim zajednicama i za njih kako bi prikupljali, čuvali, istraživali, tumačili, izlagali i uvećavali razumevanje sveta u cilju doprinošenja ljudskom dostojanstvu i socijalnoj pravdi, svetskoj jednakosti i planetarnoj dobrobiti.“ (ICOM, 2018/9, prevod autora)

Dakle, BAVIMO SE ČINOM PRIKUPLJANJA, ČUVANJA I IZLAGANJA PREDMETA / VREDNOSTI KOJI PREMOŠĆAVAJU HRONOLOŠKE OKVIRE.

PROTOISTORIJA MUZEJA

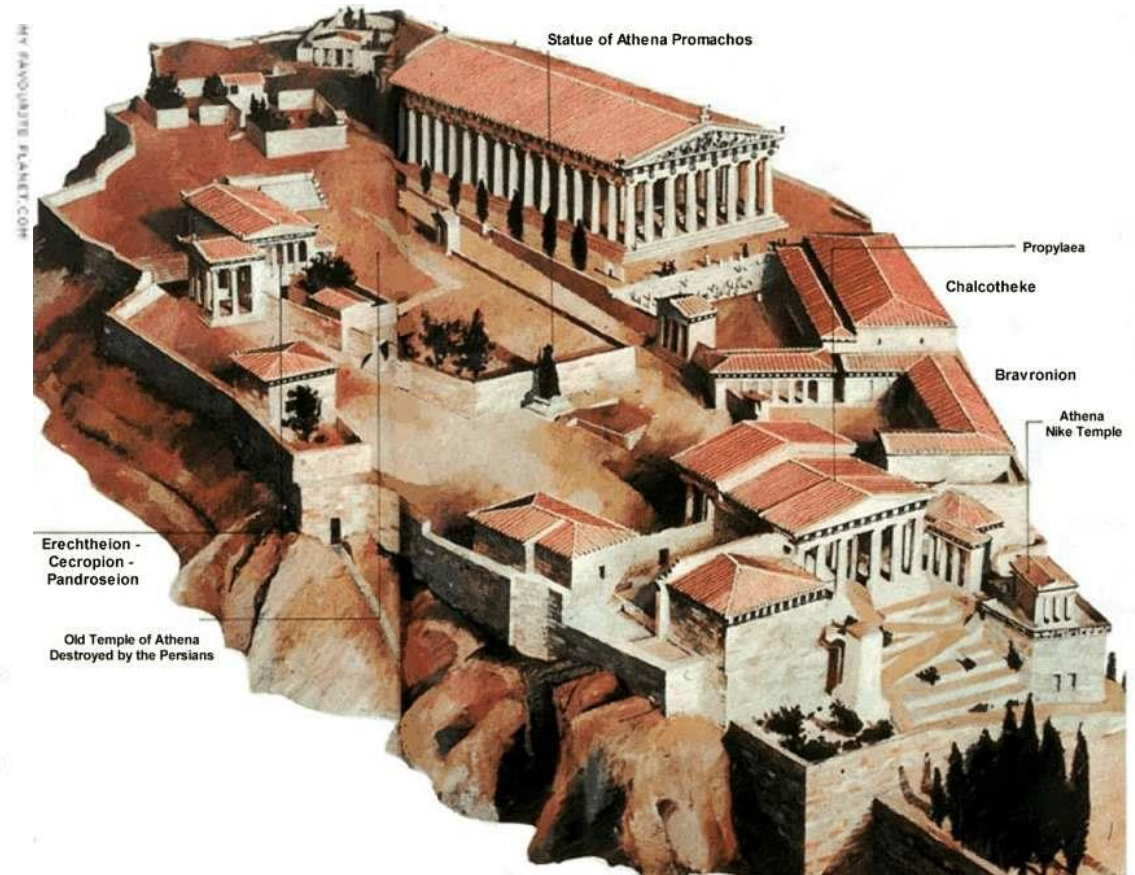
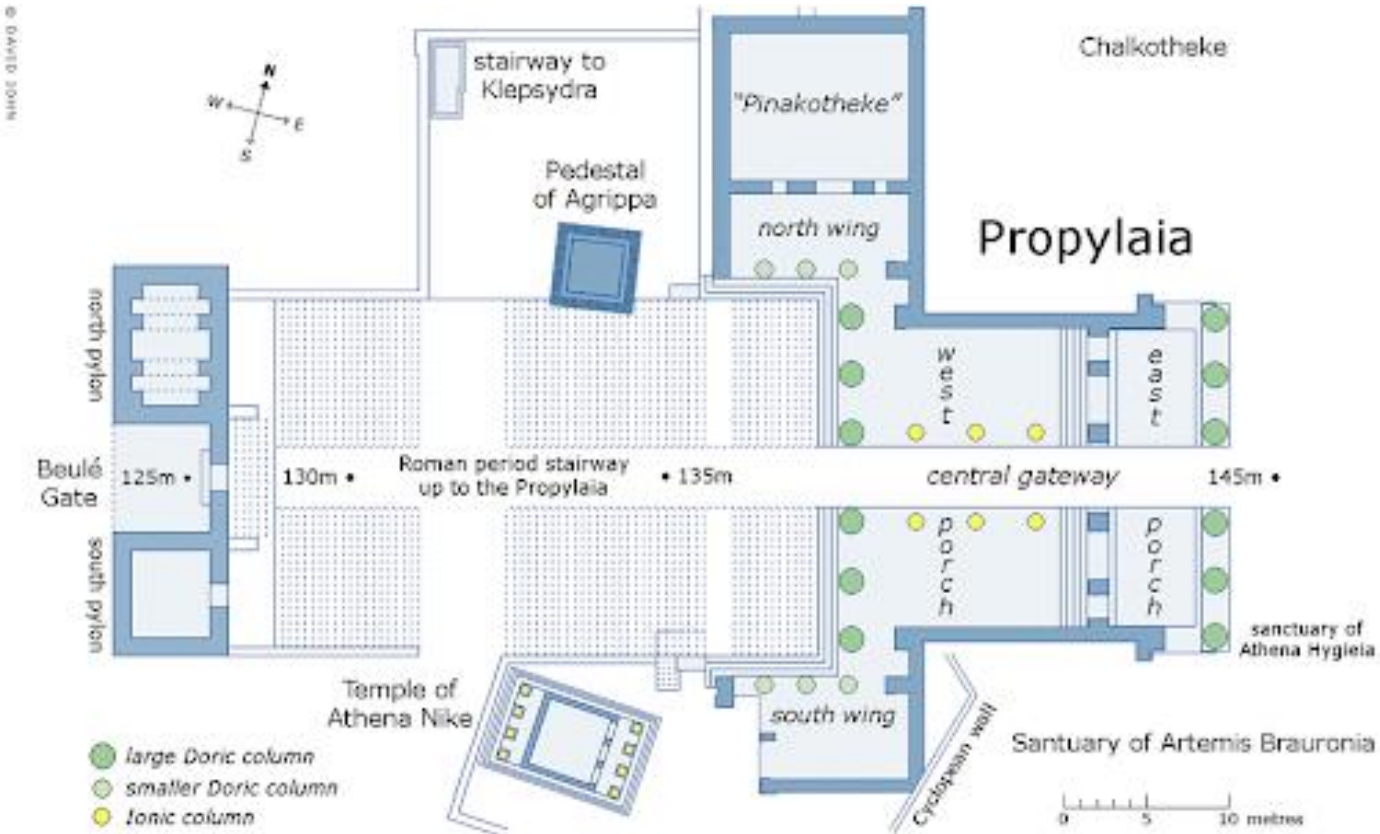
1176.g.pne Elamiti plčkaju Vavilon – blaga prenose u hram Inšišunaku u gradu Suzi.

U VI v.pne Zbirka čudesa čovečanstva Nabukodonosora II u kojoj su skulpture i reljefi rađeni 1500 g.pne. Dakle Nabukodonosor II čuva 900 godina „stare“ predmet. Poređenja radi, to je kao naš odnos prema srednjovekovnim manastirima.

Slične zbirke, arheolozi pronalaze i u V veku u Persepolisu, ali i kasnije u Miken (Grčka) ili Egiptu.

PROTOISTORIJA MUZEJA: ANTIKA

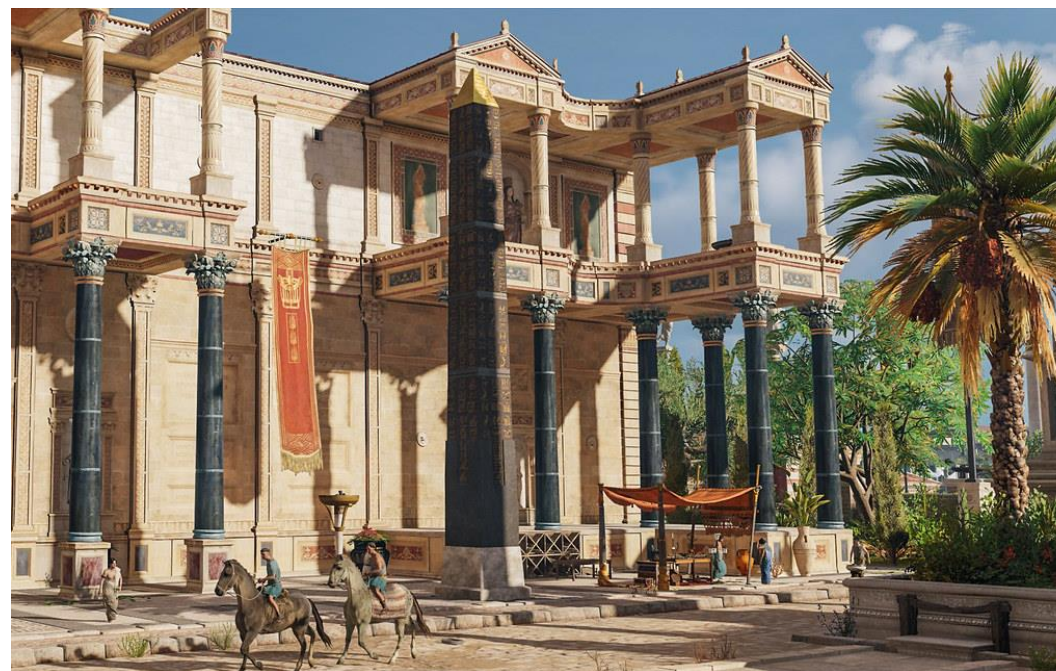
Na atinskom Akropolju sličnu funkciju imaju Pinakoteka, Kalkoteka ili Stoa poikile koji su bili javni prostori i namenjeni zadovoljenju estetskih potreba građana Atine.

PROTOISTORIJA MUZEJA: MUSEION

Aleksandrija, Ptolomej I Soter, 290.g.pne. Museion nije imao zbirke već je bio sedište naučnih, kulturnih i umetničkih dešavanja, a sastojao se od biblioteke, učionica, istraživačke laboratorije...

Posvećen je muzama, kćerima Zeusa i **Mnemosine (boginje pamćenja)**, označavao je vrh duhovne hijerarhije koji **SUMIRA KOLEKTIVNO LJUDSKO PAMĆENJE**.

Assasins Creed, Igrica u kojoj je „rekonstruisan“ izgled Museiona i Velike biblioteke

RIM NIJE IMAO MUZEJA, ALI JE BIO MUZEJ (G. Bazin)

Naučno-kulturno značenje helenističkog muzeja svedeno je nivo filozofske razmene mišljenja. Grčke umetnine su deo ratnog plena – baš kao i u vreme ranih muzejskih prototipova.

Zamisliti se u ovom kontekstu i nad predmetima u savremenim muzejima.

Najznačajniji kompleks (gotovo muzej na otvorenom) – Hadrijanova vila u parku Tivoli. Na 65ha izgrađene najznačajnije antičke građevine u umanjenoj veličini.

Na sličan način se danas prema istorijskim arhitektonskim i baštinskim modelima odnosi Diznilend u svojim tematskim parkovima.

Pogledati digitalnu video rekonstrukciju: <https://www.youtube.com/watch?v=WhvoJWrZKQ8> i Getty Villa u LA County, Malibu

SREDNJI VEK

...svijet, umjetnost i prirodni svijet koji čovjeka okružuje. Nastaje nova filozofija života. Mijenjaju se okviri u kojima se kreće umjetnička kreacija. Entuzijazam, koji je bio potreban za ostvarenje umjetnosti u antičkom svijetu, pretvara se u nadahnuće ili inspiraciju, termin koji se "u srednjem vijeku rabio samo za pojave religioznog iskustva, nikako ne za pjesništvo koje se smatralo vještinom, a još manje za umjetnost koja je izjednačavana s običnim zanatima" (I. Dekanović, 1992). Predmeti likovne umjetnosti stoga nisu vrijedni sakupljanja, osim onih koji su u direktnoj funkciji kršćanske vjere, jer je vijek kršćanstva jedina prošlost koju valja uvažavati.

Za zanimljive informacije konsultujte sajt Muzeja Klini u Parizu:

<https://www.musee-moyenage.fr/en/home.html>

Tu ćete naći zanimljive informacije i o načinima kolekcionaranja u periodu srednjeg veka, ali i o umetničkoj produkciji u segmentu THE MOST ICONIC ARTWORKS.

DOBA RENESANSE

"Onovremene su se zbirke sakupljale i razumijevale u svijesti informiranoj mješavinom poznavanja starih tekstova, novog znanstvenog interesa u direktnom promatranju i vjere u praznovjerje i okultizam. Predmeti su se sakupljali u privatnim prostorima, koji su se s vremena na vrijeme rekodirali kao izložbeni... Sakupljanje i izlaganje bili su tako organizirani da demonstriraju stare hijerarhije svijeta i sličnosti koje privlače sve stvari svijeta zajedno." (E. Hooper-Greenhill, 1989:64).

XVI vek – Lorenzo Veličanstveni – Museo dei codici e cimeliartistici – Muzej kodeksa i umetničkih gema
1471. Godine – papa Sikst IV osniva Museo Capitolono, Belvedere

Ivo Marojević se ne slaže sa Elen Huper Grinhil koja tvrdi da su „prakse kolekcioniranja bile ograničene na bogate, moćne i ambiciozne“.

Pojavljaju se prvi izložbeni koridori i hodnici, kao i četvrtaste sobe koje se nazivaju „kabineti“.

DOBA MANIRIZMA

"Režim istine, aparat koji kao da su proizvele komore čudesa (Wunderkammern), temeljio se na skrivenim, složenim, često tajnim odnosima između riječi i stvari u spoznaji koja je temeljno bila interpretativna. Elaborirane metafizičke kozmologije okultnih filozofa, organizirane kao *kazališta pamćenja*, u skladu s umjetnošću memoriranja, osiguravale su fleksibilan i udoban program za sabiranje i izlaganje. Veoma je vjerojatno da bi istraživanje komora čudesa (Wunderkammern), koje uzima u obzir epistemološki karakter Foucaultove renesansne spoznaje (M. Foucault, 1982) i organizacijsku strukturu mnemotehničke umješnosti, započelo objašnjavati *istinu* ovih *kabineta rijetkosti*, koji su do sada bili opisivani uglavnom kao iracionalni i poremećeni (F. Taylor, 1948), raznovrsni i slučajni (E. Alexander, 1979)" (E. Hooper-Greenhill, 1989:65). Njezino tumačenje objašnjava fenomen kabineta rijetkosti kao produkt filozofije manirizma, a ne kao slučajni stjecaj okolnosti.

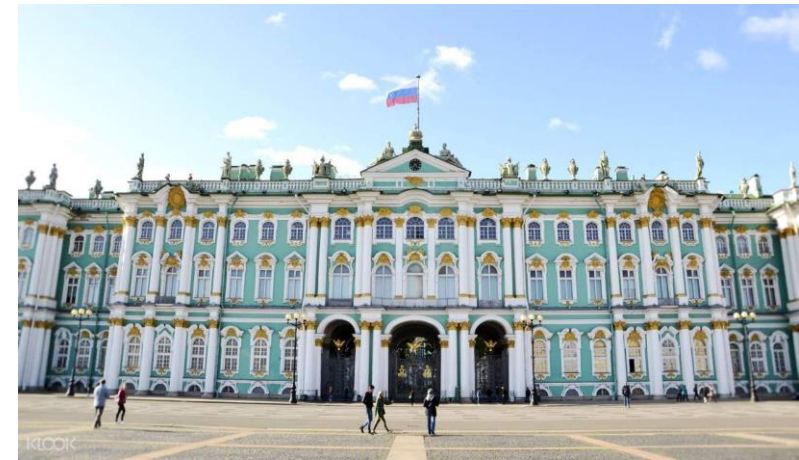
BAROK I PROSVETITELJSTVO (17 i 18.vek)

Zbirke umetnina potpuno odgovaraju duhu vremena – mesta su uživanja i reprezentacije moći, ali i dobra investicija.

Luvr nastaje u XVI veku ka kraljevska kolekcija – Nastaje od kolekcija iz Fontenbloa i iz palate Luksemburg (obe ih Luj XIV prenosi u zgradu Luvra). Ubrzo su pridodate i zbirke kardinala Rišeljea i Mazarena – ta dva krila i danas su sastavni deo Luvra.

Na sličan način, nešto kasnije nastaju i najveći današnji evropski muzeji – Prado u Madridu i Ermitaž u San Peteburgu.

Privatne i kraljevske zbirke dodatno se obogaćuju „plenom“ iz novootkrivenih područja sveta.

BAROK I PROSVETITELJSTVO: PRVI MUZEJI

Prvi javni prirodnjački muzej osniva se u Oksfordu 1683.godine na osnovu 50 godina sakuplačkog rada porodice Trejdskant. Nakon smrti oca i sina, zbirku preuzima Ilaja Ešmole (Elias Ashmole) koji je prdaje Univerzitetu u Oksfordu uz zahtev da se izgradi muzejska zgrada. Tako nastaje **Ashmolean museum**, koji ste mogli posetiti samo uz pratnju kustosa.

Top 10 Curiosities to see at the Ashmolean Museum: <https://www.blueskytraveler.com/ashmolean-museum/>

FRANCUSKA REVOLUCIJA – MUZEJ U MODERNOM SMISLU

"U Francuskoj se muzej kao javna, demokratska i državna institucija rodio iz artikulacije triju elemenata: republikanizma, antiklerikalizma i uspješnog agresivnog rata. Konkurentne snage proizvele su aparat s dvije duboko suprotstavljene funkcije: onom elitnom – hrama umjetnosti i onom korisnom javnosti – instrumenta demokratske edukacije. Institucija koja se pojavila odlučno je djelovala na restrukturiranje sabiračke prakse diljem Europe tijekom 19. st." (E. Hooper-Greenhill, 1989:63).

Taj novi muzcološki program dovodi do jake centralizacije. "Zbirke su se združivale, filtrirale, redisperzirale i reorganizirale. U ime novostvorene Republike, prostori i stvari koji su pripadali kralju, aristokraciji i crkvi, ekspropirirani su i transformirani, najprije u Francuskoj, a zatim diljem Europe... Muzej je stvoren kao jedan od instrumenata koji izlaže dekadenciju i tiraniju starih oblika društvene kontrole i demokraciju i javnost nove Republike" (E. Hooper-Greenhill, 1989:67-68).

FRANCUSKA REVOLUCIJA – MUZEJ U MODERNOM SMISLU

Po uzoru na Luvr osnivaju se muzeji u celoj Evropi.

1844.godine osniva se i Narodni muzej u Beogradu (Muzeum Serbski) ukazom tadašnjeg ministra prosvete, Jovana Sterije Popovića.

Podela na umetničke i prirodnjačke muzeje postaje nedovoljna pa se osnivaju i drugi specijalizovani muzeji: uzrok su pojava novih naučnih disciplina kao i nove klasifikacije nauke. Univerzalnost ustupa mesto partikularnosti čime se gubi dotadašnja celokupnost slike sveta.

Pojavljuju se arheološki muzeji: partenonski mermer se seli u British Museum, baš kao i Miloska Venera u Luvr (1821.g).

Umetnički i muzeji zanata: Muzej nauke i umetnosti (kasnije Muzej Viktorije i Alberta), 1857.

Tehnički muzeji: Kolekcije rastu nakon velikih svetskih izložbi, posebno u SAD, Francuskoj i Engleskoj.

Muzeji na otvorenom: Skansen, 1891.godine u Švedskoj.

Etnografski muzeji: prepliću se sa delovanjem antropoloških muzeja kakav je Muzej čoveka u Parizu, osnovan 1877.godine

Etnografski muzej u Beogradu osnovan je 1901.godine, a prva izložba priređena je 1904.g

XX vek i KRIZA MUZEJA

Muzeji su tokom XIX veka postali ogromni rezervoari ljudskog pamćenja, kako količinom svog materijala pojedinačno tako i generalnom slikom postojanja najrazličitijih opštih i specijalizovanih muzeja.

Najčešće kritike odnose se na „nekrofilski“ karakter – u muzeje dolazi samo „mrtvo“ i „staro“, kao i na nedovoljnu vidljivost u javnosti. Opšta percepcija je (i sasvim je opravdana) da su muzeji namenjeni privilegovanim i povlašćenima i da ostvarju svoju prosvetiteljsku misiju u veoma ograničenom krugu javnosti.

Najčešći predlozi tiču se modela izlaganja, jer postaje jasno da nije svaki muzejski predmet ujedno i eksponat – podela na izložene i uskladištene predmete u kojoj druga kategorija nadmoćno dominira.

Promjene u muzejskom svijetu "dogadaju se na fizičkom, socijalnom i mentalnom planu. Promjene na fizičkom planu očituju se u promjenama strukture arhitekture muzeja, u integraciji vanjskih i unutrašnjih prostora, u ekspanziji muzeja izvan zgrade i u formiranju međuzavisnih grupacija unutar mreže muzeja. Fizički prostor prestaje se kretati unutar samo jedne zgrade i jedne institucije... Socijalni prostor upućuje na novu ulogu muzeja u svijetu, i to ne samo u situacijama gdje muzeji preuzimaju funkciju reprezentanta pojedinih društvenih tokova ili tenzija, nego i tamo gdje oni preuzimaju druge uloge na raznim razinama kulturnog života... Stvara se i nova mentalna okolina, koja pruža nove mogućnosti i uvjetuje nove pogodnosti u muzejima za rad s publikom" (I. Maroević, 1990e).

XX vek i KRIZA MUZEJA

Marinetti, 1909.godine – MUZEJ JE GROBNICA

Maljevič, 1919.godine – kritikuje muzej kao nekorisni privezak buržoaskog društva

Razlog je da se umetnički muzeji ne osvrću na savremenu produkciju i da su čitave generacije savremenih umetnika prošle nezapažene od strane (posebno) evropskih muzeja.

Pojavom velikih muzeja savremen umetnosti kakvi su Žorž Pompidu (Georges Pompidou), Barbican u Londonu, MoMA, ali i Muzej savremen umetnosti u Beogradu postavlja se pitanje da li se treba vratiti antičkom modelu Aleksandrije?

XX vek i KRIZA MUZEJA

Marinetti, 1909.godine – MUZEJ JE GROBNICA

Maljevič, 1919.godine – kritikuje muzej kao nekorisni privezak buržoaskog društva

Razlog je da se umetnički muzeji ne osvrću na savremenu produkciju i da su čitave generacije savremenih umetnika prošle nezapažene od strane (posebno) evropskih muzeja.

Pojavom velikih muzeja savremen umetnosti kakvi su Žorž Pompidu (Georges Pompidou), Barbican u Londonu, MoMA, ali i Muzej savremen umetnosti u Beogradu postavlja se pitanje da li se treba vratiti antičkom modelu Aleksandrije?

Otvora se i pitanje muzejske profesije, odnosno kustosa. Žermen Bazin tvrdi da je kustos nekada bio onaj koji je umeo da sastavi dobru zbirku, dok je danas to onaj koji ume da napravi dramatičnu izložbu.

KRIZA MUZEJSKE INSTITUCIJE

“Le musée imaginaire” by André Malraux

<https://neatlyart.wordpress.com/2013/05/30/andre-malraux-chez-lui-maurice-jarnoux-over-the-last/>

KRIZA VELIKIH – NOVI MODELI

U poslednje tri decenije XX veka pojavljuju se novi muzejski modeli i modeli muzejske delatnosti: Ekomuzeji, ekonomuzeji, muzeji komšiluka...Pokreti kao Common Ground u Engleskoj

Ecomusee Creusot-Montceau, 1971, Georges Henry Riviere et Hugues de Varine.

Pogledati deatljnije u

Nikola Krstović, Živeti ili oživeti svakodnevicu

https://330fac36-e5c5-4177-b59f-cd277e88f714.filesusr.com/ugd/2ccecc_ccd14744a63f4aa28dd22886f0f2602a.pdf

Strane: 171-179.

10 Economuseum in
QUEBEC
CANADA

Od 1992.godine mreža ekonomuzeja
Pogledati deatljnije u
Nikola Krstović,
Zanati - gde posle muzeja?

<http://doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0861/2012/0350-08611201079K.pdf>

Muzeji komšiluka otvaraju se kako bi se zadovoljile identitetske i kulturne potrebe manjinskih zajednica – Anacostia je prvi takozvani muzej komšiluka koji je funkcionisao bez stalnih zbirki, pre kao kulturni centar za negovanje nematerijalnih izraza zajednice

<https://anacostia.si.edu/About/History>

MUZEJSKI BOOM

Paralelno sa razvojem novih inicijativa koje su nastale kao posledica društvenih, kulturnih, antikolonijalnih i manjinskih identitetskih nastojanja (Nouvelle Museologie, 1984, Riviere, Varaine), veliki muzeju slede neoloberalni koncept „poslovanja“ na tržištu kulture i slede pravila New Museology (Peter Vergo, 1989) koja se oslanjaju na Novi konzervativizam, komercijalizaciju, diznilendizaciju, marketing i slične vanmuzejske inpute u sferama muzejske delatnosti.

To će se odraziti na pojavu velikih izložbi koje prate ogroman marketing i finansijski tokovi, nova spektakularna arhitektura muzejskih zgrada (starhitektura), novi modeli poslovanja.

Paradigma ovog toka misli razvoja muzeja je Guggenheim u Bilbao, koji označava kraj jedne i početak krajnje polarizovane ere u muzejskom svetu: na male i skromne i na velike i moćne.

Bilbao i
Luvr Abu Dabi

NOVA PITANJA I, PONOVO, NOVA PITANJA...

Muzeji kao praksa definitivno nisu u krizi.

Muzeji daju legitimitet stvarnosti i prošlosti bez obzira da li su državni, privatni, mešoviti, veliki, mali, samostalni ili u sastavu...

Muzeji su institucije kojima se i dalje najviše veruje – dug akademskoj objektivizaciji stvarnosti – iako su se pojavile kritike na račun ideoloških postavki, identitetskog isključivanja zajednica, segmentisanja i favorizovanja ili negiranja delova prošlosti. Sve su to modeli i alati javnog pamćenja.

Setimo se Jana Fabra i njegovih intervencija u muzejima.

Možda bolji primer predstavlja pionir izazova u muzejima: Fred Willson.

MUZEJI SU TU DA STALNO, KRITIČKI I VIŠESLOJNO OBLIKUJU NAŠ SAVREMENI ODNOS PREMA PROŠLOSTI.

NOVA PITANJA I, PONOVO, NOVA PITANJA...

Svojim intervencijama u različitim muzejima SAD, umetnik Fred Vilson prepitivao je poimanje prošlosti od strane najčešćih posetilaca muzeja, ali i muzejskih stručnjaka: white, middle class, middle age... Stavljajući robovske lance među srebrninu ukazao je na nedodirljivost jednih narativa sa drugima u muzejima Amerike. Danas je ovaj diskurs nešto slobodniji.

HVALA!!!

Zadatak za PIO:

Komentar na video:

The Problem with Museums

https://www.youtube.com/watch?v=Av_3tGceTvs